

Samen maken we het verschil voor onze jeugd

Maatwerk voor leerling
met ernstige allergie >

'Herken signalen op tijd!' >

Op safari door
Helmond >

8
Het verschil maken voor onze jeugd in feiten en cijfers

10
'Herken signalen op tijd! >

12
Een sluitende aanpak voor thuiszitters >

4
Sfeerimpressie >

16
Jongeren-reporter >

18
Op safari door Helmond >

20
Maatwerk voor leerling met ernstige allergie >

22
Meer lezen? >

Colofon

Het inspiratiemagazine 'Samen maken we het verschil voor onze jeugd' is een uitgave van het Samenwerkingsverband Helmond-Peelland VO, de Gemeente Helmond en het Nederlands Jeugdinstituut, in samenwerking met de Landelijke Werkagenda Onderwijs en Jeugd

Redactie Fieke Crooijmans (Crooijmans Communicatie), Loes van Dommelen, Joop Donkers (Landelijke Werkagenda Onderwijs en Jeugd), Suzanne Hardeman (Nederlands Jeugdinstituut), Marja van Leeuwen (SWV Helmond-Peelland VO), Bas Wijnen (Nederlands Jeugdinstituut)

Fotografie Martine Hoving
Vormgeving Punt Grafisch Ontwerp

Margreet de Leeuw
Wethouder Gemeente Helmond

Helmond-Peelland is een fijne regio; stad en dorpen vullen elkaar goed aan. Een paar dingen hebben veel inwoners gemeen: er wordt hard gewerkt, geen poespas en 'dat doen we gewoon'. Er is in deze regio al een lange traditie om samen te werken; mensen weten elkaar snel te vinden en helpen elkaar. Bij voorkeur vanuit een pragmatische insteek. Deze ingrediënten zie je terug in de manier waarop wij in onze regio passend onderwijs vormgeven. We zijn al begonnen met Passend Onderwijs in een experimenteerperiode, een jaar voordat het verplicht werd ingevoerd. En het speciaal onderwijs is al vanaf het begin een volwaardige partner van het samenwerkingsverband. Onderwijs is geen doel maar een middel om elke jongere een goede start te geven als volwassene. Dat betekent dat samenwerking met gemeenten vanzelfsprekend zou moeten zijn. In deze regio blijkt dat gelukkig ook zo te werken.

Hans Schapenk
Voorzitter SWV Helmond-Peelland VO

Met dit magazine willen we laten zien hoe we in onze regio samenwerken aan passend onderwijs en de verbinding leggen met jeugdhulp. Ook geeft dit magazine een impressie van de conferentie die we op 20 april samen voor onze regio organiseerden, met de titel 'Samen maken we het verschil voor onze jeugd'. We zijn ontzettend trots op de werkwijze van onze onderwijsprofessionals, jeugdprofessionals en leerplichtprofessionals. Natuurlijk zijn we er nog lang niet en is er nog voldoende te leren: van elkaar en met elkaar. Daarom is deze conferentie in het leven geroepen. Om leerlingen gebruik te laten maken van hun leerrecht en ze gezond en veilig op te laten groeien, hebben we alle hensen aan dek nodig: jeugdprofessionals, zorgcoördinatoren, intern begeleiders, trajectbegeleiders, leerplichtambtenaren en uiteraard de leerlingen en ouders zelf.

Wij hebben er alle vertrouwen in dat we elk probleem dat we op onze weg tegenkomen gaan oplossen door er samen onze schouders onder te zetten. De Helmondse mentaliteit komt dan ook goed van pas: 'niet mauwen maar doen'.

Volle bak in Helmond met meer dan 300 deelnemers

“In mijn werk spreek ik mensen meestal via de telefoon. Intensief met elkaar optrekken zoals vandaag versterkt de band enorm en maakt het een volgende keer veel makkelijker om de hulp van een collega in te schakelen. Zo ben ik vandaag te weten gekomen dat ik de jeugd-ggz eigenlijk heel gemakkelijk om advies kan vragen als ik me zorgen maak over een leerling. Ook als er nog geen sprake is van een crisis.”

Marion van Buul, SWV Helmond-Peelland PO

Bekijk ook de video >

Idee achter deze conferentie

Professionals uit onder andere primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs, jeugdhulp en leerplicht gaan samen een dag lang 'op safari' door de stad, bezoeken in kleine groepen locaties waar gewerkt wordt aan passend onderwijs en jeugdhulp én voeren met elkaar het gesprek over hoe om te gaan met dilemma's in de dagelijkse praktijk.

Marc Dullaert over het Thuiszitterspact

“Samenwerken loont. Als je elkaars mogelijkheden en expertise kent, kun je samen zoeken naar sluitende oplossingen. Daarin zijn we in deze regio ambitieus. We willen voor elk kind, voor elke jongere een passende zinvolle plek op school en later in de maatschappij. We willen dat er geen enkele leerling of student uitvalt. Om daarvoor te zorgen moeten onderwijs en jeugdhulp intensief met elkaar samenwerken. De meest hardnekkige thuiszitters hebben meestal namelijk niet alleen een probleem met school. Vaak zijn er ook veel moeilijkheden thuis of in hun persoonlijke situatie. Uit de monitor die het Nederlands Jeugdinstituut in 2016 uitvoerde in ons samenwerkingsverband, bleek dat ouders heel tevreden zijn: ze voelen zich serieus genomen bij hun vragen en krijgen goede informatie over de mogelijkheden. Maar ouders melden ook dat het soms wel wat sneller mag. En dat niet altijd duidelijk is wat het resultaat is van de hulp die geboden wordt. Daarom zijn we vandaag op bezoek bij elkaar en in gesprek met elkaar. We vieren de stappen die we samen al hebben gezet, geven elkaar feedback over dingen die nog niet goed lopen en formuleren ideeën en plannen om het in onze regio nog beter te regelen.”

Addie Smolders, dagvoorzitter

“Wat de samenwerking in onze regio kenmerkt is denk ik het besef dat het bij een aantal thuiszitters om begeleiding op lange termijn gaat. Problemen zijn bijvoorbeeld niet altijd direct oplosbaar. En sommige jongeren hebben jarenlang begeleiding en ondersteuning nodig. Op school, thuis en als ze de overstap naar werk maken, bij het vinden - en houden - van een passende werkplek bijvoorbeeld. Dit betekent dat de partners in zorg, onderwijs, maatschappelijke ondersteuning en werk elkaar jarenlang nodig hebben om die ene jongen of dat ene meisje uiteindelijk een volwassen leven te kunnen laten leiden. Het besef dat de andere partner even urgent is als jezelf, samen met de professionaliteit van de partners en de schaal van deze regio maken dat professionals elkaar makkelijk kunnen vinden.”

Patricia Verbakel, leerplichtconsulent Gemeente Helmond

“Onderwijs is met een positieve bevoegenheid bezig om onderwijs passend te maken. Dat zag je vandaag overal terug. Veel gaat goed. Lastige casussen worden aangepakt. Extra ondersteuning is georganiseerd, maar wordt soms nog onvoldoende benut. Goede aansluiting van jeugdhulp en leerplicht is belangrijk. Elkaar kennen en elkaar vinden is daarbij een belangrijke stap. Fijn om hierbij aanwezig te zijn geweest. Een goede kans om te horen over de gaande praktijk van passend onderwijs. Voor Kelly, voor Bart en al die anderen.”

Mark van den Elzen, beleidsambtenaar, Gemeente Boekel

“Vandaag heb ik gezien dat onze leerplichtambtenaren heel goed out-of-the-box kunnen denken. Ze kijken niet naar wat er niet kan, maar vooral naar wat er wel kan: wat is goed voor dit kind? Ze helpen anderen om ook op die manier te gaan kijken. Dit soort lef is precies wat we nodig hebben om het verschil te maken! Wat ik ook heb opgepikt is dat we de overgang na 18 jaar nog niet goed met elkaar geregeld hebben. Op dat moment valt hulp nog wel eens stil. Daar moeten we aan werken.”

Peter van der Boomen, Herlaarhof, jeugd-ggz

“Pubers die uitvallen voelen zich zo snel een ‘loser’. Thuiszitten zorgt voor een heel laag zelfbeeld. Samen luisteren naar de verhalen van vandaag helpt dan enorm om met elkaar thuiszitten te voorkomen. Ook al zijn we met al die verschillende disciplines allemaal heel verschillend en kunnen we over dezelfde problemen een heel andere mening hebben. Een dag als vandaag verbindt!”

Ria Sloots, leerplichtambtenaar, Gemeente Helmond

“De ervaringsdeskundigen die aan het woord kwamen in de workshop over (vermoedens van) huiselijk geweld of kindermishandeling, hebben mij vandaag een belangrijk inzicht gegeven. Als een kind naar je toe komt met berichten over thuis die niet fijn zijn, ben je als professional geneigd om zo snel mogelijk van alles in gang te zetten om dit kind te helpen. Je schiet in een vaste modus van wat kan ik doen en wat moet ik doen. Terwijl het eigenlijk belangrijker is om eerst en vooral naast het kind te gaan staan. Zijn vertrouwen te winnen en pas daarna te gaan doen. Deze tip neem ik in mijn werk zeker mee, hoe moeilijk soms ook.”

Désirée Hoogendijk, jeugdverpleegkundige, GGD Brabant Zuid Oost

“In gesprek met zoveel andere disciplines levert een heel waardevolle uitwisseling op. Vooral op de momenten dat we door Helmond aan het wandelen waren, van de ene naar de andere locatie. Die gesprekken leveren mij direct nieuwe ideeën op voor mijn dagelijkse praktijk.”

Didi van der Vleuten, gezins- en jongerencoach, Gemeente Helmond

Op de fiets of wandelend Helmond in

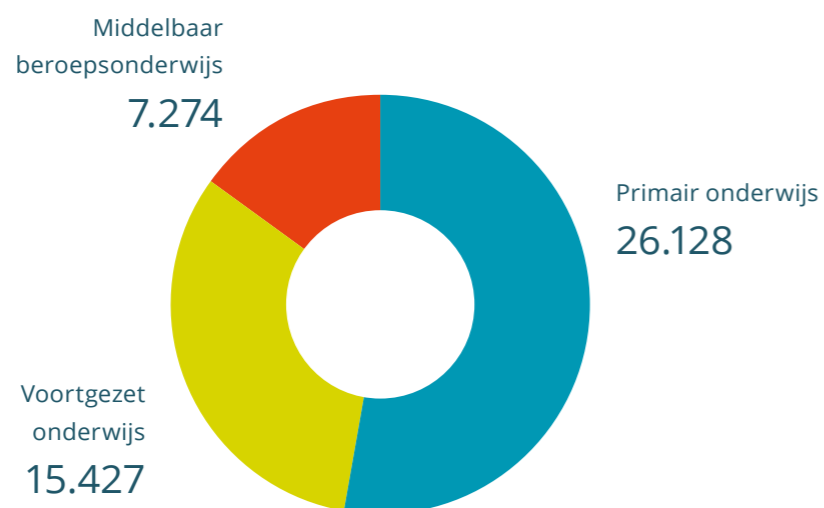
Wat hebben we met de conferentie willen bereiken?

- Waardering uitspreken voor de rol die alle professionals spelen bij de realisatie van passend onderwijs.
- Het erkennen van de dagelijkse realiteit met al zijn ingewikkeldheden.
- Meer begrip creëren tussen de professionals uit de verschillende domeinen.
- Deelnemers motiveren en inspireren om door te gaan met hun goede werk en om soms nog net een stapje meer te zetten.
- Deelnemers informeren over de rollen en taken van alle partners: wat mag je van wie verwachten?

SAMEN MAKEN WE HET VERSCHIL VOOR ONZE JEUGD IN FEITEN EN CIJFERS

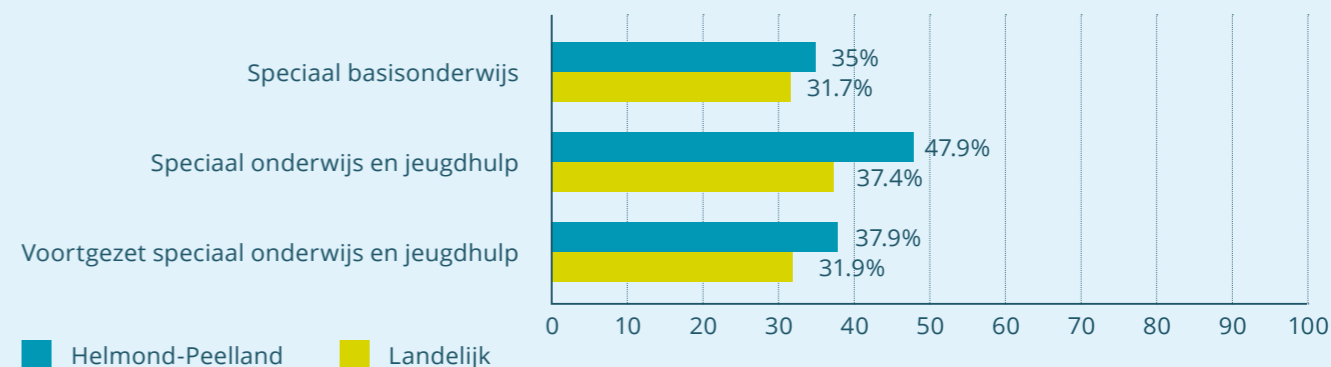
Dit magazine gaat over onderwijs in de regio Helmond-Peelland. Om hoeveel leerlingen hebben we het dan? En hoe vaak wordt de verbinding tussen onderwijs en jeugdhulp gelegd? Deze en andere gegevens lees je hier.

HOEVEEL LEERLINGEN TELT DE REGIO HELMOND-PEELLAND?

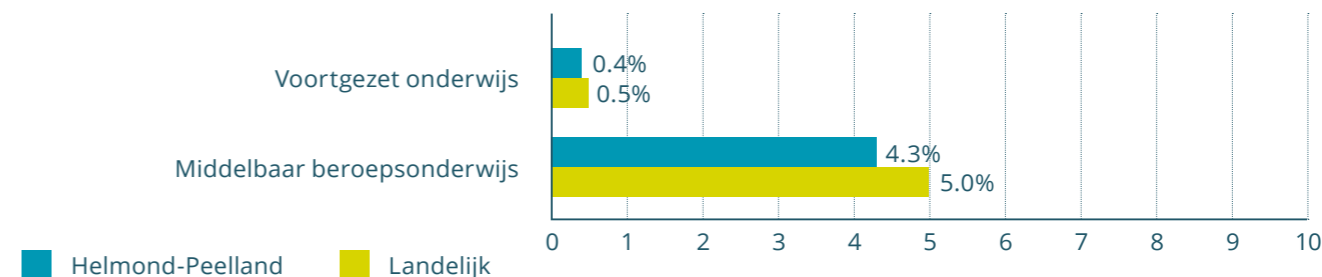
BIJ HOEVEEL LEERLINGEN IS EEN VERBINDING TUSSEN ONDERWIJS EN JEUGDHULP GEMAAKT?

(peildatum 1 oktober 2015)

HOEVEEL VOORTIJDIG SCHOOLVERLATERS (VSV) TELT DE REGIO?

Dit zijn de percentages leerlingen die het voortgezet onderwijs of middelbaar beroepsonderwijs voortijdig verlaten ten opzichte van het totaal aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs of middelbaar beroepsonderwijs.

HOEVEEL THUISZITTERS TELT DE REGIO HELMOND-PEELLAND?

(moment-opname, maart 2017)

- In het primair onderwijs zitten **13** leerlingen ongeoorloofd thuis en bij deze leerlingen wordt gezocht naar een passende plek: binnen het (speciaal) onderwijs, in zorg of een andere mogelijkheid om onderwijs en zorg te combineren.
- In het voortgezet onderwijs telt de regio **7** ongeoorloofde thuiszitters. En daarnaast zijn er in de regio **45** leerlingen die helemaal niet naar school komen. Zij zijn bijvoorbeeld ziek thuis of opgenomen in een ziekenhuis. De link met school moet worden onderhouden. Tot slot zijn er **62** leerlingen in de regio die een aangepast lesprogramma volgen of die tijdelijk ergens anders onderwijs genieten: een groep die wel zorg en aandacht nodig heeft, maar niet volledig op school zit en geoorloofd gedeeltelijk thuis zit. Het grootste deel van deze groep wordt teruggeleid naar de eigen school of een meer passende school.

MARC DULLAERT, AANJAGER THUISZITTERSPACT

‘Herken signalen op tijd!’

Tijdens de conferentie hield Marc Dullaert een vurig pleidooi voor alertheid bij geoorloofd verzuim van leerlingen. Om de doelstelling van het ‘Thuiszitterspact’ te realiseren, –in 2020 zit geen enkel kind meer langer dan drie maanden thuis zonder passend aanbod van onderwijs en/of zorg– zei hij “moeten we er alles aan doen om aan de voorkant ‘thuiszitten’ te voorkomen”. Hij waarschuwde: “De leerlingen die regelmatig geoorloofd uitvallen, kunnen de aankomende thuiszitters worden.”

Op dit moment zitten er in Nederland ongeveer 4.200 kinderen langer dan drie maanden ongeoorloofd thuis. Achter het thuiszitten, schuilen verschillende problematieken. Het kan gaan om kinderen met autisme of hoogbegaafdheid maar het kan ook zijn dat een leerling wordt gepest, dat er verslaving in het spel is of dat ouders in een vechtscheiding liggen. “Eén ding is zeker,” aldus Dullaert, “geen enkel kind vindt thuiszitten fijn. Kinderen willen zich welkom voelen, willen dat er ook voor hen een plek is op school.”

‘Je bent niet zomaar ineens een thuiszitter’

VOORKOMEN AAN DE VOORKANT

“Onderwijsprofessionals in de regio Helmond maar ook in andere regio’s moeten prioriteit geven aan het tijdig herkennen en registreren van signalen bij geoorloofd verzuim. Zodra een school merkt dat een leerling regelmatig uitvalt, moet er een belletje gaan rinkelen. Dat is het moment om met ouders en met

professionals uit de zorg in overleg te gaan. Wat is er met deze leerling aan de hand?” Dullaert opperde dat het wenselijk is om rondom de school een ‘eerste schil van zorgverleners’ te organiseren. “Zorg dat je snel op bijvoorbeeld een maatschappelijk werker of een jeugdarts kunt terugvallen in dit soort situaties.” In de praktijk blijkt dat scholen bepaalde signalen te laat constateren. “Dan ben je de leerling al kwijt. En om thuiszitters weer te plaatsen, is vele malen moeilijker dan aan de voorkant te voorkomen.”

BRUG SLAAN TUSSEN ONDERWIJS EN ZORG

“Leerlingen hebben behoefte aan een goed onderwijszorgarrangement”, gaat Dullaert verder. “Een vader zei laatst tegen me dat zijn kind niet onder te verdelen is in beleidsterreinen. En dat is natuurlijk ook zo. Onderwijs en zorg zullen dus een brug moeten slaan. Zorg dat je met grote regelmaat bij elkaar zit, elkaar weet te vinden vanuit de gedachte: wat is het beste voor het kind? Het is van belang dat we niet de regels en procedures laten prevaleren maar het kind centraal stellen. Het is maatwerk, achter elke leerling zit een ander verhaal. Per casus kijken; wat is er nodig voor dit kind, hoe gaan we dit oplossen, wie pakt het op?”

MORELE PLICHT

Natuurlijk begrijpt Dullaert dat de praktijk soms weerbarstig is en dat er hobbels genomen moeten worden. “Scholen staan niet altijd te springen om een leerling met een specifieke leerbehoefte te plaatsen. Dat is deels te verklaren uit het feit dat scholen worden afgerekend op resultaten, de druk van andere ouders en omdat scholen bang zijn voor een aanzuigende werking.” Hij spreekt de hoop uit dat besturen de morele plicht voelen om ieder kind te laten meedoen en hun bevoegdheid uitdragen naar de professionals aan de basis. “In plaats van de scholen die het predicaat excellente school krijgen op basis van hun resultaten, moeten we juist de scholen die hun maatschappelijke verantwoordelijkheid nemen volop in de schijnwerpers zetten”, aldus Dullaert.

DOELEN STELLEN

Ondanks alle uitdagingen ziet hij dat er in de regio veel krachten worden gebundeld om passend onderwijs te doen slagen. “Het staat hoog op de agenda bij iedereen.” Een laatste tip die Dullaert de regio meegeeft als het gaat om het terugdringen van thuiszitters is om concrete doelen te stellen. Hij refereert aan de G4 (vier grote steden in Nederland)

die het aantal thuiszitters jaarlijks met minimaal 25 % wil laten dalen. “We zien nu al dat het stellen van doelen werkt.”

‘Meer waardering voor scholen die hun maatschappelijke verantwoordelijkheid nemen’

OUDERS ZIJN EEN BELANGRIJKE PARTNER

Tot slot wil hij nog kwijt dat ouders een belangrijke en gelijkwaardige partner zijn voor scholen. “Ouders verkeren in een afhankelijke positie. Scholen hebben vaak de neiging om de ouders te vertellen hoe het moet, terwijl de ouders hun kind het beste kennen. Zorg voor een gelijkwaardige, open relatie. Ook dat is in het belang van het kind.”

‘Sluitende aanpak voor thuiszitters’

Iets over elven is het in de grote zaal van De Cacaofabriek tijd voor een goed gesprek. Op het podium Sasja Aleksic (tot voor kort beleidsadviseur passend onderwijs van de Gemeente Helmond) en Marja van Leeuwen (directeur Samenwerkingsverband Helmond-Peelland VO). In de zaal professionals uit het onderwijs, jeugd- en gezinsteam en de ggz. De kernvraag die Sasja en Marja op tafel legden: hoe realiseren we samen een sluitende aanpak voor thuiszitters?

Marja opent met een persoonlijk verhaal over de grote invloed die haar schooltijd op haar jeugd en haar verdere leven heeft gehad. Marja: “Op school werd ik iemand, ik werd gezien en ontwikkelde mijn eigen identiteit. In mijn huidige werk vind ik dat nog steeds het allerbelangrijkst. Ik wil niets liever dan de schooltijd van alle kinderen in de regio zo goed mogelijk laten verlopen. Natuurlijk is onderwijs dan belangrijk, maar voor veel kinderen is er meer nodig. Hulp vanuit jeugdhulp, in het gezin, hulp voor de ouders of gewoon extra handjes in huis. Samenwerking tussen al die professionals in verschillende domeinen is dan cruciaal. We hebben te zorgen dat onderwijs en jeugdhulp op elkaar aansluiten.”

REGELS EN AFSPRAKEN

Goede samenwerking begint ermee dat professionals een goed beeld hebben van hoe het landelijk en in hun regio geregeld is. Wat zijn de regels en de afspraken? Sasja: “Om te beginnen hebben scholen en gemeenten uiteraard te maken met wetten en regels van de Ministeries van OCW en VWS. We merken allemaal wel eens dat die wetten en regels niet altijd helder zijn. Soms staan ze zelfs datgene in de weg wat we eigenlijk allemaal zo graag willen, namelijk dat het kind centraal staat. Het is vooral aan ons professionals om te zorgen dat het kind én diens vraag echt centraal staan. Iedere professional zou duidelijk op het netvlies

moeten hebben hoe de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp in de eigen regio geregeld is.” In de regio Helmond-Peelland zijn voor primair onderwijs, voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs andere afspraken gemaakt.

Het **primair onderwijs** heeft in schoolondersteuningsprofielen de basisondersteuning vastgelegd. Als dat voor leerlingen niet voldoende is, komen ze terecht bij zwaardere ondersteuning. Dat kan pas na overleg tussen de school van herkomst en de mogelijke school van ontvangst. Soms komt ook de jeugdhulp aan tafel. Het resultaat van dit proces kan variëren; van een aanbod jeugdhulp en/of onderwijs tot en met plaatsing in het speciaal onderwijs.

In het **voortgezet onderwijs** regelen de scholen zelf de basisondersteuning. Scholen maken samen afspraken over wat die basisondersteuning precies inhoudt. Het gaat dan om zaken als remedial teaching, begeleiding bij dyslexie of hoogbegaafdheid.

Marja: “De zorgcoördinator op school vormt een vaste tandem met een jeugdprofessional¹. Samen kijken ze zorgvuldig naar de vraag van het kind. Ze weten wat er speelt op school, in het gezin, hoe de vrije tijd wordt ingevuld en wat de mogelijkheden zijn qua mobiliteit. Als ze geen passende oplossing vinden,

Zorg en onderwijs: hoe gaat dit in het primair onderwijs?

	Wie?	Wat?
Basisondersteuning	Intern begeleider en contactpersoon jeugdhulp	Basisarrangement, onder andere begeleiding dyslexie en dyscalculie
Extra/zware ondersteuning	Samenwerkingsverband, na triade met scholen en ouders, eventueel afstemmen jeugdhulp	Afgestemd (intensief) arrangement, bijvoorbeeld speciaal onderwijs

Zorg en onderwijs: hoe gaat dit in het voortgezet onderwijs?

	Wie?	Wat?
Basisondersteuning	Zorgcoördinator en jeugdprofessional	Remedial teaching, begeleiding bij dyslexie, hoogbegaafdheid, sociale vaardigheden
Extra ondersteuning	Samenwerkingsverband, op advies van de Adviescommissie toewijzingen (ACT) en leerplicht (optioneel jeugdprofessional)	Extra ondersteuning binnen de school, na gesprek met ouders, zorgcoördinator
Zware ondersteuning	Samenwerkingsverband, op advies van de adviescommissie toewijzingen (ACT). Of jeugdprofessional	Afgeven toelaatbaarheidsverklaring (tlv) voor toegang tot voortgezet speciaal onderwijs (vso), of Intensief jeugdhulptraject

geven ze de vraag door aan de Adviescommissie toewijzingen (ACT) van het samenwerkingsverband. Die commissie gaat met ouders en zorgcoördinator in gesprek over de mogelijkheden op de bestaande school. Zijn die mogelijkheden onvoldoende, dan wordt extern hulp gezocht, bijvoorbeeld in het speciaal onderwijs of in de vorm van een intensief jeugdhulptraject.” In de praktijk van het voortgezet onderwijs in de regio Helmond-Peelland werkt dat zoals in onderstaande illustratie.

In het **middelbaar beroepsonderwijs** is de studie-loopbaanbegeleider het eerste aanspreekpunt voor de leerling. Als dat niet tot een bevredigende oplossing leidt, komt de trajectcoach in beeld. Die kijkt welke hulp in de school beschikbaar is en of dat past. Die hulp

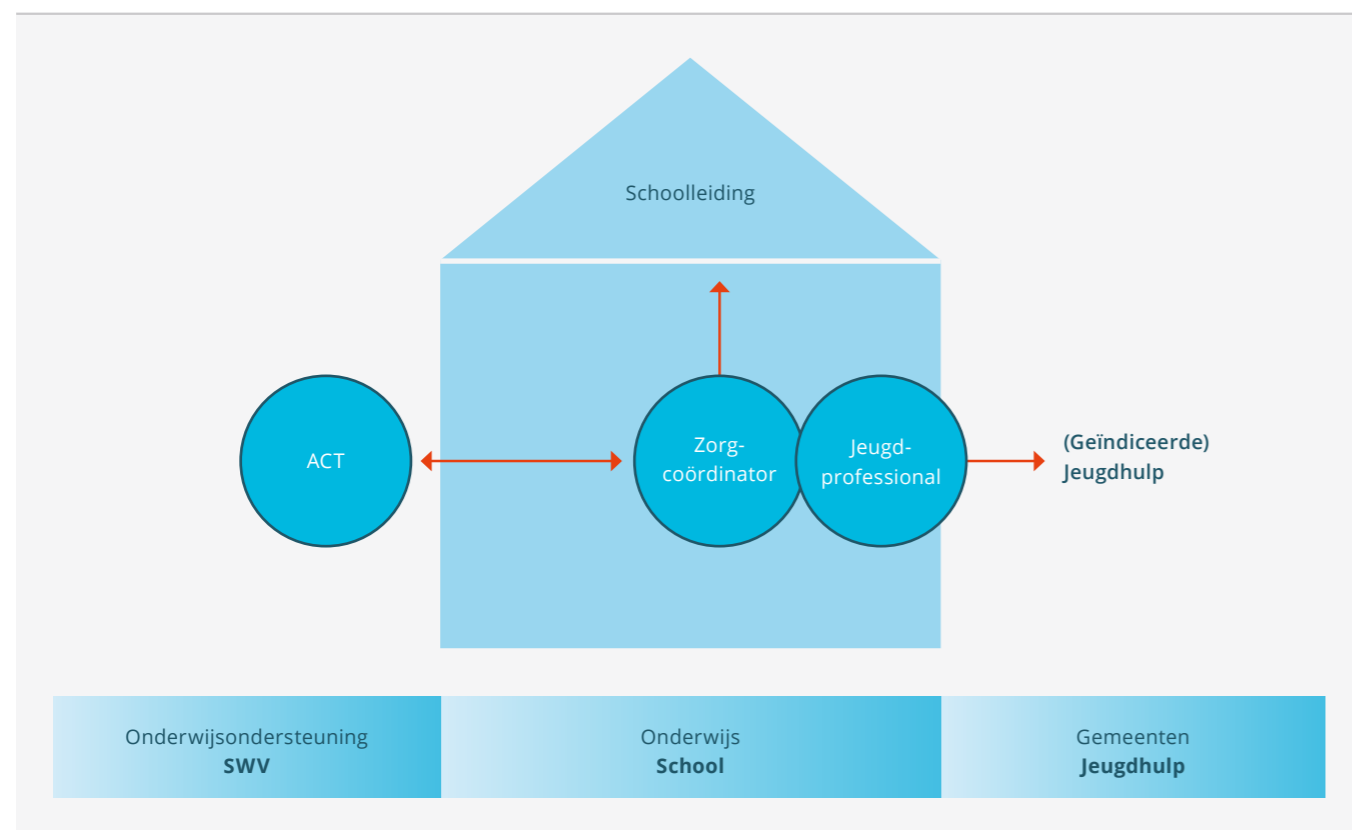
kan gaan om schoolmaatschappelijk werk, om een training empowerment of ondersteuning bij faalangst, maar ook om begeleiding bij het zoeken naar een stage- of werkplek op maat, intensieve coaching, dyslexiebegeleiding en remedial teaching. Als ook dat niet voldoende is, komen externe hulpverleners in beeld, van bijvoorbeeld leerplicht, verslavingszorg of ggz.

CRUCIALE ROL LEERPLICHTAMBTENAAR

De manier waarop de gemeente de wettelijke bepalingen uit de Leerplichtwet uitvoert, beschrijft ze in een ambtsinstructie voor de leerplicht-ambtenaren. Sasja: “Vaak is de taal van zo’n ambtsinstructie tamelijk formeel. Maar onze leerplicht-ambtenaren zien we zeker niet alleen maar als handhavers van de wet. Ze doen meer, hun focus

Zorg en onderwijs: hoe gaat dit in het middelbaar beroeps onderwijs?

	Wie?	Wat?
1 ^{ste} lijn	Studieloopbaanbegeleider	Basisbegeleiding, eerste aanspreekpunt
2 ^{de} lijn	Trajectcoach	Extra ondersteuning binnen de school
3 ^{de} lijn	Jongerencoach	Externe hulpverlening

¹ In de verschillende gemeenten en organisaties komen we professionals tegen met nogal uiteenlopende functiebenamingen, zoals jeugd- en gezinscoach, wijkondersteuner en de CMD-er. Voor het overzicht gebruiken we één verzamelnaam, de jeugdprofessional.

ligt meer op het leerrecht.” De leerplichtambtenaar werkt dan ook nauw samen met de scholen. In deze regio heeft elke school een leerplichtambtenaar voor alle leerlingen. De verschillende gemeenten hebben dezelfde ambtsinstructie voor de leerplicht-ambtenaren en zij stemmen frequent af. De scholen in de regio Helmond-Peelland werken met een standaard verzuimprotocol. Vorig jaar is een netwerk verzuim opgericht, waaraan alle verzuim-medewerkers van de vo en vso-scholen in de regio deelnemen. Het netwerk wisselt ieder kwartaal informatie uit; aan de hand van praktijkervaringen scherpen ze het verzuimprotocol verder aan. Marja: “Het is zaak dat iedere school goed monitort en registreert. Hoe sneller verzuim wordt gesignaleerd, hoe eerder er effectief kan worden ingegrepen. We zijn heel blij met dit netwerk. We zien dat juist ook de leerplichtambtenaren een belangrijke rol spelen in de preventie. Het is vooral effectief dat bij een niet-pluisgevoel snel een gesprek tot stand komt met de leerling, met ouders én met leerplicht. Alle koppen bij elkaar. Vaak kan er dan nog relatief eenvoudig worden bijgestuurd.” Sasja: “De sleutel is wel dat school, jeugdhulp, ouders en leerplicht samen zoeken

naar oplossingen. We staan allemaal voor hetzelfde doel: zoveel mogelijk kinderen naar school. Onze professionals kijken naar wat mogelijk is, niet vanuit de vraag ‘moet je naar school?’ maar vanuit de vraag ‘mag je naar school?’”

BLIK OP DE TOEKOMST

De regio Helmond-Peelland ziet dat de samenwerking tussen professionals steeds beter gaat. Marja: “We willen het voor professionals nog gemakkelijker maken om elkaar te vinden in het creëren van onderwijszorgarrangementen die leerling en gezin écht centraal stellen. We zien dat de school heel vaak de vindplaats is. Het is logisch dat de zorgcoördinator vragen dan ook oppakt en samen met een jeugdprofessional overlegt wat er moet gebeuren. Als de zorgcoördinator zich meldt bij het samenwerkingsverband voor de toelating tot de zware ondersteuning nodigt deze de school én de ouders uit om de ondersteuningsvraag te bespreken. Nu is het nog zo dat alleen onderwijsmensen daarbij aanschuiven. Voorstel is hier ook per gemeente een vaste deskundige uit de jeugdhulpverlening aan toe te voegen. Hij/zij krijgt van de gemeenten het vertrouwen om echt door te pakken. Op deze manier werken ouders, onderwijs en jeugdhulp samen aan één concreet plan. Dit voorjaar praten de wethouders van de 10 gemeenten en bestuurders van het SWV Helmond-Peelland VO over het voorstel.”

VERDER VERDIEPEN?

- > AMBTSINSTRUCTIE GEMEENTE HELMOND
- > VERZUIMPROTOCOL

Zorg en onderwijs in regio Helmond-Peelland: wat willen we in de toekomst?

Ondersteuningsvraag (onderwijs en zorg)	
Zorgcoördinator legt vraag voor aan samenwerkingsverband (ACT)	Jeugdprofessional is betrokken bij casus (door zorgcoördinator)
ACT nodigt ouders en zorgcoördinator uit voor gesprek	Jeugddeskundige wordt toegevoegd als extra ACT-lid
ACT, ouders, zorgcoördinator en jeugddeskundige komen tot een concreet plan van aanpak: onderwijszorgarrangement. Terugkoppeling naar school gebeurt door ACT	

Vijf vragen aan...

JONGEREN-REPORTER LOES VAN DOMMELEN STELT VIJF VRAGEN AAN JAN VAN DER HEIJDEN (SWV HELMOND-PEELLAND PO) EN HANS SCHAPENK (SWV HELMOND-PEELLAND VO).

1. ‘Wat doen jullie om te voorkomen dat er thuiszitters en vroegtijdige schoolverlaters zijn?’ Beide heren reageren meteen dat je er maar weinig aan kunt doen. Ze kunnen wel zorgen dat de mensen in de omgeving van het kind in de juiste positie komen zodat ze maatregelen kunnen nemen om te zorgen dat kinderen niet buiten de boot vallen. Elk kind dat thuis komt te zitten heeft een andere reden. Dat kan bijvoorbeeld liggen aan de thuissituatie of aan een ziekte.

2. Als er dan toch vroegtijdige schoolverlaters zijn, wat doen jullie er dan aan? Verliezen jullie ze uit het oog of is er een speciaal project om de kinderen weer voor school te stimuleren? Hans Schapenk reageert dat er een lijst met leerlingen is die telkens rond wordt gestuurd om te attenderen welke kinderen lang thuis zitten. Dan is het vervolgens zijn taak om te gaan praten hoe de stand van zaken is en om te kijken naar wat er allemaal gedaan is.

3. Kunnen jullie een bepaalde risicogroep benoemen die vroegtijdig school verlaat? Het antwoord van beide heren is ‘nee, op voorhand niet. Er is geen verschil tussen jongens en meisjes, leeftijd of afkomst.’ Overigens: iemand is pas een thuiszitter als die persoon geen onderwijs krijgt. En dat onderwijs hoef je niet per definitie te geven in een schoolgebouw.

4. Wat wordt er gedaan met de thuiszitters? Uit het antwoord blijkt dat de gemeente altijd contact houdt. Zo blijft de gemeente op de hoogte van de situatie en van het herstel. Het ligt eraan wat voor type thuiszitter het is. Als iemand langdurig thuiszit door ziekte kan er een aangepast onderwijsprogramma aangeboden worden. Als het een korte thuiszitter is die niet naar school gaat door pestgedrag kan de gemeente ervoor zorgen dat de thuiszitter weer naar school gaat door met school te praten.

5. Zijn er consequenties voor de thuiszitters en krijgen ze dan te maken met de leerplicht-ambtenaar? Er zijn geen specifieke consequenties te benoemen. De thuiszitters krijgen wel altijd te maken met de leerplichtambtenaar. De school heeft daar meldingsplicht voor.

Mijn naam is **Loes van Dommelen** en ik ben 16 jaar oud. Ik zit in de tweede klas van het ROC Ter AA in Helmond en volg de opleiding Marketing en communicatie. Doordat ik met deze twee bestuurders heb gesproken weet ik dat er gedaan wordt wat mogelijk is. En dat het tegenwoordig best moeilijk is om thuiszitters te helpen. Bijvoorbeeld omdat de invloed van sociale media groot is. Elk kind is anders en daarom zijn de redenen en oplossingen bij iedereen ook anders.

OP SAFARI DOOR HELMOND:

TWEE WORKSHOPS ONDER DE LOEP

Tijdens de conferentie volgden deelnemers op verschillende locaties workshops. In dit magazine een verslag van twee uit de in totaal 28 workshops.

Kruip in de huid van...

Als professional ontwikkel je met en voor een leerling de behandeling en ondersteuning die nodig én passend is. Maar wat doe je als ouders je advies of voorstel weigeren? Hoe ga je met ouders in gesprek als sprake is van psychiatrische problematiek? Daarover ging de workshop van Dominiek Huis in 't Veld (ggz psycholoog), Lisette Kerssemakers (klinisch psycholoog) en Yvonne Renders (Bemoeizorg GGD) bij ggz-instelling 't Warrant.

Enige weerstand bij ouders is begrijpelijk en veelal gaan professionals er ook soepel en effectief mee om. In wezen is het een volstrekt normaal onderdeel van hun werk. Toch komen ze ook wel eens ouders tegen bij wie die weerstand van een andere orde is. In de dagelijkse praktijk onderscheiden de psychologen van 't Warrant drie categorieën ouders met psychiatrische problematiek. De groep zorgmijdende ouders zijn afwezig en afwijzend. Een typische attitude is: *'er is geen probleem, met ons kind is helemaal niets aan de hand'*. Een tweede groep zijn de weigerachtige ouders. Ze zijn boos en aanvallend, iets wat je bijvoorbeeld veel terugziet in (v)chtscheidingsituaties waarin de

verhoudingen tussen ouders compleet verstoord zijn. Een derde groep zijn de wisselvallige ouders. Ze zijn impulsief en hebben nogal sterk wisselende emoties. Onder die emoties ligt nogal eens een problematiek van overbelasting en/of depressiviteit. Vaak is er sprake van een psychiatrische aandoening.

Deelnemers verkenden in rollenspelen hoe ze professioneel het best met deze verschillende groepen om kunnen gaan. De een mocht gewoon zichzelf blijven, de ander kroop in de huid van de ouder. Die laatste rol werd creatief en met bijzonder veel plezier ingevuld. *'Hoe durf je dat nou over mijn kind te zeggen?'* *'Wat weet jij daarvan, je bent net een blauwe maandag van school!'* *'Ik ken mijn kind toch zelf het beste!'*. De professionals lieten zich door al het verbale en non-verbale 'geweld' niet uit het veld slaan. Het leverde mooie en leerzame situaties op. Voorbeelden hoe je de ouder ongewild op de kast kunt jagen, maar ook hoe je weerstand om kunt zetten in realisme, een andere blik of medewerking.

Benoem niet alleen de dingen die niet 'deugen', dat was een belangrijk leerpunt. Dat geldt zowel als je het over het kind hebt als wanneer je de ouder aanspreekt op zijn gedrag. Benoem vooral het goede, geef een compliment zowel aan de ouder als aan het kind. Je

bereikt alleen iets als je het ook samen over hetzelfde kind hebt. Iedereen kent de voorbeelden dat een school de ouders net iets te laat bij het proces betreft. Hoe eerder je de ouders aan tafel hebt, hoe meer ze zich meegenomen voelen in het proces. Voer dat

gesprek vooral op school, dat is veel laagdrempeliger. Tot slot, zorg dat je niet in de strijd meegaat. Die strijd verlies je als professional altijd.

Klem tussen twee culturen

Voor jongeren is het normaal dat ze op zoek zijn naar hun eigen identiteit. Maar dat is een stuk lastiger als de leefstijl van je vrienden op school en op straat hier en daar botst met die van je ouders thuis. In wijkhuis 't Huukske namen Najat Toub-Arssien en Siham Banali van Stichting Omnia professionals mee in een zoektocht naar het omgaan met jongeren uit bi-culturen.

Najat refereerde aan haar stage bij een jongerenorganisatie in een Marokkaans dorp. De voornaamste les die ze er leerde, is dat je moet loslaten wat je hier geleerd hebt. In Nederland laat je een kind liever niet alleen naar huis lopen. Onverantwoordelijk! In een bergdorp is het volstrekt normaal dat een jong kind kilometers alleen naar huis loopt.

VOORBEELDEN

De aanwezige professionals kennen tal van dit soort voorbeelden. In Nederland kijkt niemand er van op dat jongeren met een zak chips op de bank voor de tv liggen. Dat is in Marokko not done. Ander voorbeeld: een Marokkaanse jongere zal jou als volwassene niet snel in de ogen kijken. Ze hebben van thuis uit meegekregen dat je dan geen respect uitstraalt. In Nederland wil die attitude nog wel eens negatief werken en voeding geven aan achterdocht en irritatie. De rode lap op de stier.

De workshop van Najat en Siham gaat dus over culturen, over beelden en oordelen. Het is belangrijk dat professionals oog hebben en ontwikkelen voor de specifieke positie van jongeren die in twee culturen opgroeien en die het liefst aan beide culturen loyaal zijn. Bi-culturele jongeren hebben het niet altijd makkelijk. Juist op de leeftijd dat ze zoeken naar hun eigen identiteit, staan ze bloot aan enorm veel invloeden. De regels van je vader en moeder. De opvattingen van je vrienden en media die groepen jongeren ten onrechte over één kam scheren. Het roept bij veel jongeren het gevoel op dat ze niet

kunnen zijn wie ze zijn. Professionals kunnen veel doen om deze groep jongeren in deze fase te steunen.

Zo is het heel belangrijk om een open professionele attitude te houden. Kijk altijd eerst en vooral naar de mens die je tegenover je hebt, niet naar de cultuur. Saleh Dahmani, zorgcoördinator bij de Praktijkschool

in Helmond: "Ik geef iedereen altijd een hand, dan voel ik hoe het met de leerling gaat. Elkaar een hand geven, voelt gelijkwaardig. Het is voor mij de basis voor een goed gesprek." Oordelen en veroordelen liggen soms dicht bij elkaar. Als professional heb je ze ook. Heel belangrijk is om die niet weg te stoppen. Wees er vooral eerlijk over, maar zorg dat de leerling of ouder vooral zijn of haar verhaal kan doen. Blijf nieuwsgierig naar wat iemand te vertellen heeft. Alles wat je niet snapt, kun je rustig vragen.

MAATWERK VOOR LEERLING MET ERNSTIGE ALLERGIE

Iedere leerling een passende plek in het onderwijs. Gelukkig lukt dat voor steeds meer kinderen. Over het algemeen zijn scholen vaak bereid om kinderen met een extra ondersteuningsbehoefte te begeleiden. Soms ligt het echter wat ingewikkelder. Dan is het voor alle betrokkenen een hele zoektocht om een passende onderwijsplek voor een leerling te creëren. Zoals in het geval van een leerling met een ernstige allergie die zich twee jaar geleden aanmeldde bij het Hub van Doornecollege in Deurne.

De leerling reageert in zeer heftige mate op de verstuiwing van eiwitten die zowel in het eiwit als het eigeel van een kip zitten. De klachten zijn ernstig en kunnen zelfs levensbedreigend zijn. Het Hub van Doornecollege, een vmbo voor basis- en een kaderberoepsgerichte leerweg, stelt dat ze niet is ingericht op leerlingen met een ernstige allergie en geeft de ouders direct bij aanmelding te kennen dat ze hun zoon geen onderwijsplek kan bieden. Het is onmogelijk om van de overige 750 leerlingen te verwachten dat ze hun brood in de kluis leggen en buiten opeten. Bovendien beschikt de school over een keuken met bakkerij die in een directe, open verbinding staat met de afdeling Techniek, de afdeling waar deze leerling graag naar toe wil. In hoeverre kunnen scholen tegemoetkomen aan passend onderwijs? Wat kunnen ouders van scholen vragen? Aan het woord zijn de zorgcoördinator, de moeder en de leerling.

RIANNE MAAS,
ZORGCOÖRDINATOR HUB VAN DOORNECOLLEGE

In vroeg stadium informeren over leerling

‘Passend onderwijs legt de zorgplicht bij scholen. Dit houdt in dat wij voor deze leerling op korte termijn een passende onderwijsplek moesten vinden. Zijn moeder stond al in contact met een onderwijszorgconsulent* en samen met hem zijn wij op zoek gegaan naar een andere passende school. Tevergeefs: geen enkele school is ingericht op leerlingen met een ernstige allergie. In overleg met het Samenwerkingsverband Helmond-Peelland VO, de onderwijszorgconsulent, de leerplichtambtenaar en de ouders hebben we gekozen voor een passende oplossing in de vorm van thuisonderwijs. De leerling wordt hierbij begeleid door een vaste docent van onze school. Hij houdt het onderwijsproces in de gaten, bewaakt de doorlopende leerlijnen en geeft informatie over vervolgonderwijs. Daarnaast hebben we een huiswerkbegeleidingsdienst ingeschakeld die de leerling drie uur in de week ondersteunt bij de lesstof en het maken van zijn huiswerk. Na het eerste jaar hebben we de leervorderingen getoetst voor de avo-vakken waaronder Nederlands, Engels en wiskunde. Dankzij de inzet van de leerling, zijn (cognitieve) capaciteiten en de inspanningen van de ouders doet hij het goed. Helaas zijn we pas eind groep 8 geïnformeerd over deze leerling. Dat is eigenlijk te laat. Gelukkig legt het primair onderwijs, in overleg met ouders, steeds vaker al in groep 7 contact met het voortgezet onderwijs om de mogelijkheden af te stemmen. Op deze manier kunnen wij de doorlopende leerlijn waarborgen en zorgen voor een betere ondersteuning.’

DE MOEDER

Begeleiding prima geregeld

‘Toen onze zoon in groep 6 van de basisschool zat, heb ik meerdere malen aangegeven dat het mij zinvol leek om tijdig een middelbare school te benaderen. Maar school wuifde mijn vragen en twijfels weg en wilde de eindtoets in groep 8 afwachten. Achteraf dus veel te laat. Bij het Hub van Doornecollege zouden we in eerste instantie gebruik maken van KPN-Klassecontact. Op deze manier zou onze zoon thuis met een laptop verbonden zijn met de klas. Helaas wordt dit alleen ingezet bij langdurig zieke leerlingen en kregen we net voor de zomervakantie te horen dat het niet haalbaar was voor onze zoon. Dat was een tegenvaller. Na de vakantie zat hij dus thuis zonder onderwijs. Na een aantal maanden is het plan voor thuisonderwijs opgesteld. Aanvankelijk begeleidde ik hem maar al gauw zagen we dat dit niet goed was voor de ouder-kind relatie. Onze zoon heeft in het eerste leerjaar veel achterstand moeten inhalen. Dat heeft veel stress opgeleverd. Maar nu ben ik eigenlijk wel heel tevreden. Het contact met school is goed en de begeleiding is prima geregeld.’

* Ouders en scholen kunnen een beroep doen op een onderwijszorgconsulent indien zij samen niet tot afspraken kunnen komen over een onderwijszorgarrangement.

DE LEERLING (13)

Mist contact met klasgenoten

‘In de ochtend maak ik thuis mijn huiswerk en leer ik voor proefwerken of overhoringen. Ik heb geen moeite met Engels en wiskunde, de andere vakken vind ik wat moeilijker, dat komt mede door mijn dyslexie. Natuurlijk mis ik het contact met andere klasgenoten. Daarom vind ik het jammer dat KPN-KlasseContact niet is doorgedaan. Wel ga ik iedere week een paar uurtjes gymmen op school. Dat is in een apart gebouw waar niet gegeten wordt. Dan zie ik mijn klasgenoten maar dat contact is te kort om iets op te bouwen. Ik begrijp dat het voor school een heel lastige situatie is. Op deze manier werkt het goed maar leuk is natuurlijk anders.’

MEER WETEN?

Samenwerkingsverband Helmond-Peelland

> www.swv-peelland.nl

Dossier Verbinding Onderwijs en Jeugdhulp

> www.nji.nl/Verbinding-onderwijs-en-jeugdhulp

Landelijke Werkagenda Onderwijs en Jeugd

> www.onderwijsjeugd.nl

Stroomschema met daarin route voor (v)so-scholen om (medische) zorg in onderwijstijd te organiseren.

> www.passendonderwijs.nl/brochures/stroomschema-zorg-onderwijstijd

Handreiking Doorzettingsmacht Organiseren

> www.passendonderwijs.nl/brochures/handreiking-doorzettingsmacht-organiseren

Onderwijsconsulenten

Advies en begeleiding bij onderwijskwesties rond een kind met een handicap, ziekte of stoornis.

> www.onderwijsconsulenten.nl

Reik thuiszitters de hand!

Handreiking voor professionals die thuiszittende jongeren helpen weer naar school te gaan

> www.reikthuiszittersdehand.nl

Meer over de workshops

- > Procesbeschrijving Herlaarhof – De Zwengel
- > Interview met leerkracht van het jaar (primair onderwijs)
- > “Autisme Steunpunt Zuidoost-Brabant biedt scholen echt meerwaarde”
- > Promotieonderzoek: Stay in or drop out
- > Wilma Latour en Jean Dolders gaven de workshop ‘Geen onwil, maar onmacht’. Zij werken voor Externe Dienstverlening, een onderdeel van de Stichting Speciaal Onderwijs & Expertisecentra (SSOE).
- > ‘School is een overprikkelde, sociale jungle’ – Autisme Steunpunt Zuidoost-Brabant Autisme Steunpunt Zuidoost-Brabant, specialist op het gebied van autisme en onderwijs, is partner van SWV Helmond-Peelland.